

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Oikeus saada opetusta koskee kaikkia – vai koskeeko?

- Kuka opetuksen järjestää, kuka voi opettaa ja kuka sen maksaa? Mitä tietoja tarvitaan opetuksen järjestämiseksi? Mitä ovat koulun tukitoimet?

Pirjo Koivula
opetusneuvos
Opetushallitus

Perusopetuslaki 30 § Oikeus saada opetusta

- Opetukseen osallistuvalla **on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea** heti tuen tarpeen ilmetessä.
(24.6.2010/642)
- Perusopetusasetuksen 3 §:ssä määritellään, **montako opetustuntia vähintään tulee kullakin luokka-asteella olla työviikon aikana.**
- Jotta lainsäädännössä edellytetyistä tuntimääristä voi poiketa, tulee olla **perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetut perusteet erityisistä opetusjärjestelyistä ja asiasta tulee tehdä myös hallintopäätös.**

4 § Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta (23.12.1999/1288)

- Kunta on velvollinen järjestämään sen **alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta.**
- Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitettut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitettulta perusopetuksen järjestäjältä.
- Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, **jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa.**
- **Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.**

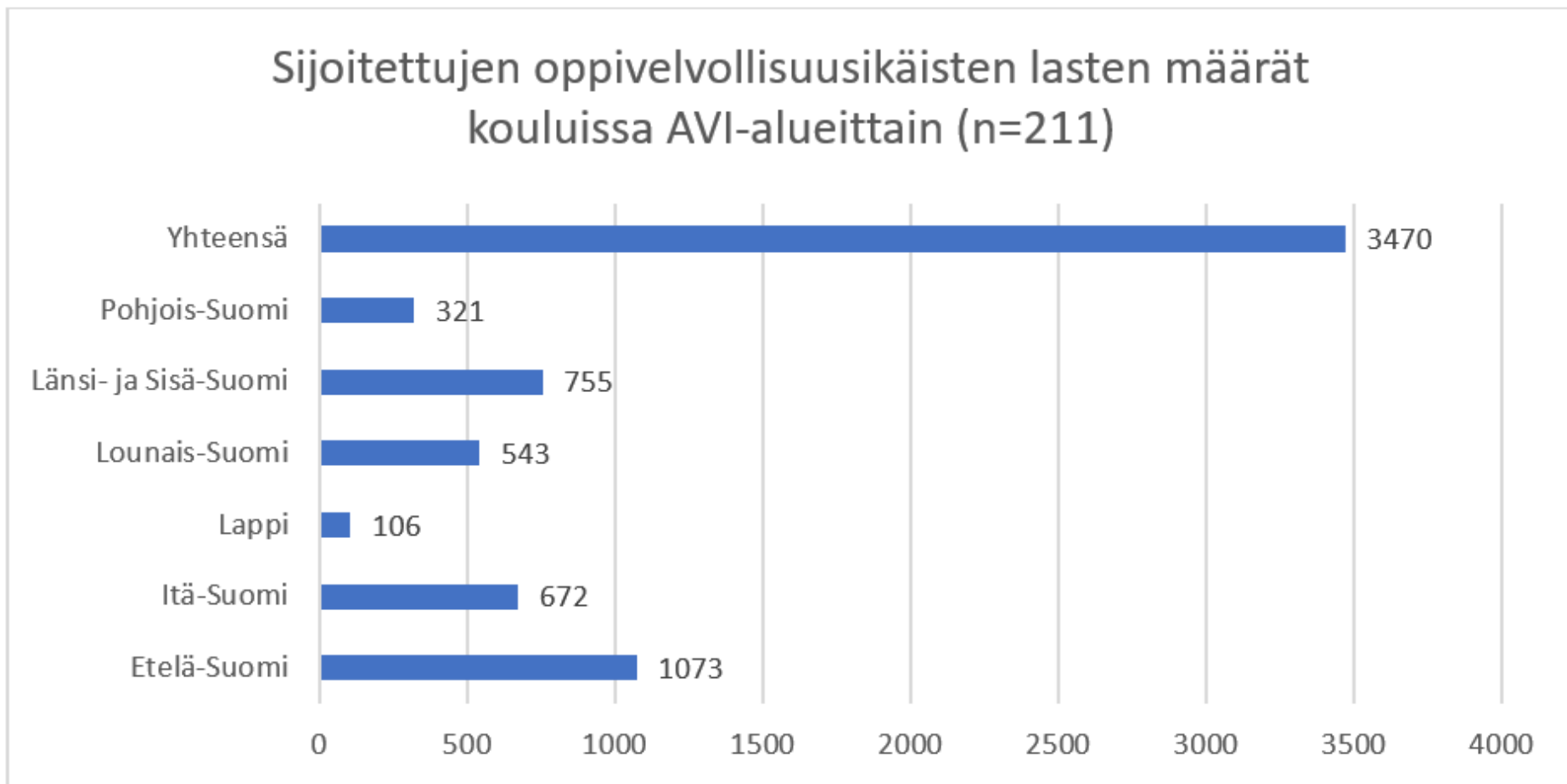
Aluehallintovirastojen kuntien peruspalvelujen arviointi koskien vuotta 2019 (julkaistu 15.6.2020)

[https://www.patio.fi/web/pepa-2019-
valtakunnallinen/sijoitetut-
oppivelvollisuusikaiset](https://www.patio.fi/web/pepa-2019-valtakunnallinen/sijoitetut-oppivelvollisuusikaiset)

**Mitkä ovat lastensuojelulain
perusteella kuntaan
sijoitettujen lasten
perusopetuksen järjestämisen
tavat?**

Suurin osa (74,2 %) lastensuojelulain perusteella kuntiin sijoitetuista oppivelvollisuusikäisistä lapsista opiskelee kuntien omissa kouluissa

- Suurin osa (89,1 %) kyselyyn vastanneista kunnista järjestää lastensuojelulain perusteella sijoitettujen lasten opetuksen joko itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa.
- Vastanneista kunnista yhdeksän ilmoitti hankkivansa opetuksen perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitetuilta opetuksen järjestäjiltä (eli rekisteröidyltä yhteisöltä, säätiöltä tai valtiolta).
- Muita kuin edellä mainittuja opiskelupaikkoja sijoitetuille lapsille ovat myös **toisen kunnan peruskoulut ja sairaalakoulut**.
- Oppivelvollisuusikäisistä lapsista **lastensuojelulaitoksissa opiskelee joko kokonaan tai osittain 17,4 %**.
- **Kunnista 19 ilmoitti, että sijoitettujen lasten opetuksen järjestää lastensuojelulaitos ja 14 kunnan osalta kunta on myös palkannut lastensuojelulaitokseen opettajan.**

Oikeus opetukseen

- Kyselyyn vastanneissa kunnissa **sijoitetuista lapsista vajaa viisi prosenttia (215) ei saa valtioneuvoston päättämän tuntijaon tuntimäärän mukaista opetusta**. Syy siihen, että sijoitettu lapsi ei saa tuntimäärän mukaista opetusta, liittyy useimmiten **lapsen terveydentilaan** ja siihen, että koulunkäynti ei ylipäätään ole täysimääräisesti mahdollista.
- **Lähes joka kolmannella (29,5 %)** lastensuojelulain mukaan sijoitetulla oppivelvollisuusikäisellä on kunnille tehdyn kyselyn mukaan **erityisen tuen päätös**.
- Ainoastaan seitsemällä prosentilla (7%) sijoitetuista lapsista on päätös erityisistä opetusjärjestelyistä (Pol 18§).

Tiedonsiirto ja salassapito

Tiedonsiirto opetuksen järjestäjän vaihtuessa

- Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, **aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle.** Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä. **Perusopetuslain 40 § 4. mom.**

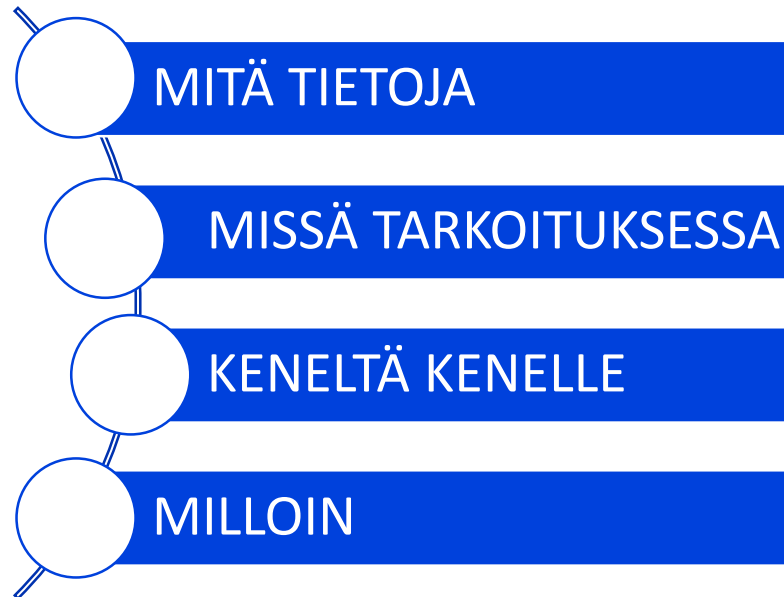
Tietojen luovuttaminen

- Missään ei ole määritelty, mikä kaikki tieto on edellä mainittua välttämätöntä tietoa. **On linjattu, että erityisen tuen päätös sisältöineen on välttämätöntä tietoa, joka on siirrettävä, samoin tieto siitä, että oppilas on saanut tehostettua tukea.**
- Pedagogiset asiakirjat suositellaan siirrettäväksi vain **huoltajan yksilöidyllä luvalla**, koska ne sisältävät useimmiten muutakin tietoa kuin mikä on välttämätöntä opetuksen järjestämiseksi. Ainakin viimeksi laadittujen pedagogisten asiakirjojen osalta lupa olisi hyvä pyytää.
- Yllä oleva **koskee myös erilaisia lausuntoja.**

Yksilöity tiedonsiirtolupa

Suostumuksen on oltava **tietoinen, informoitu ja vapaa-ehtoinen.**

Yksilöitävä:

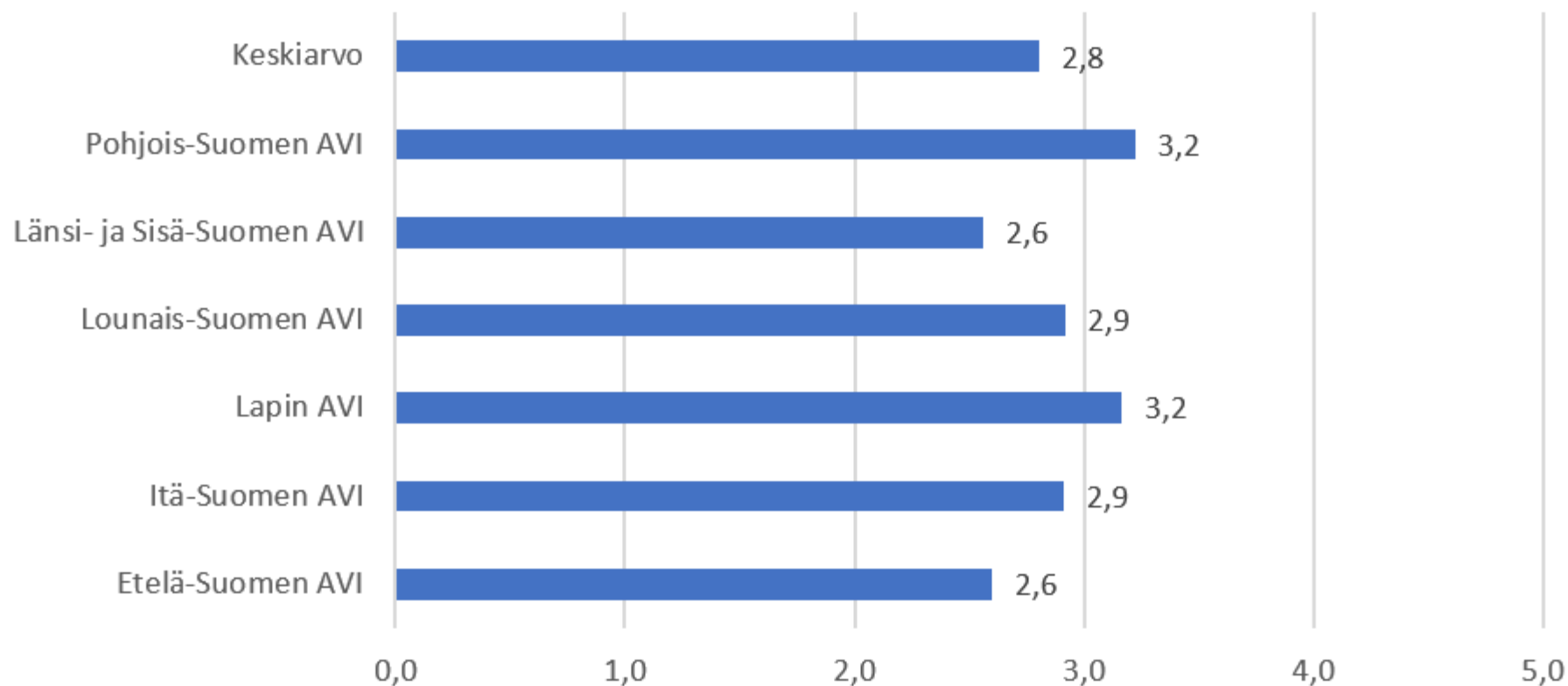

ollaan pyytämässä tai luovuttamassa. **Voidaan liittää esimerkiksi pedagogisiin asiakirjoihin.**

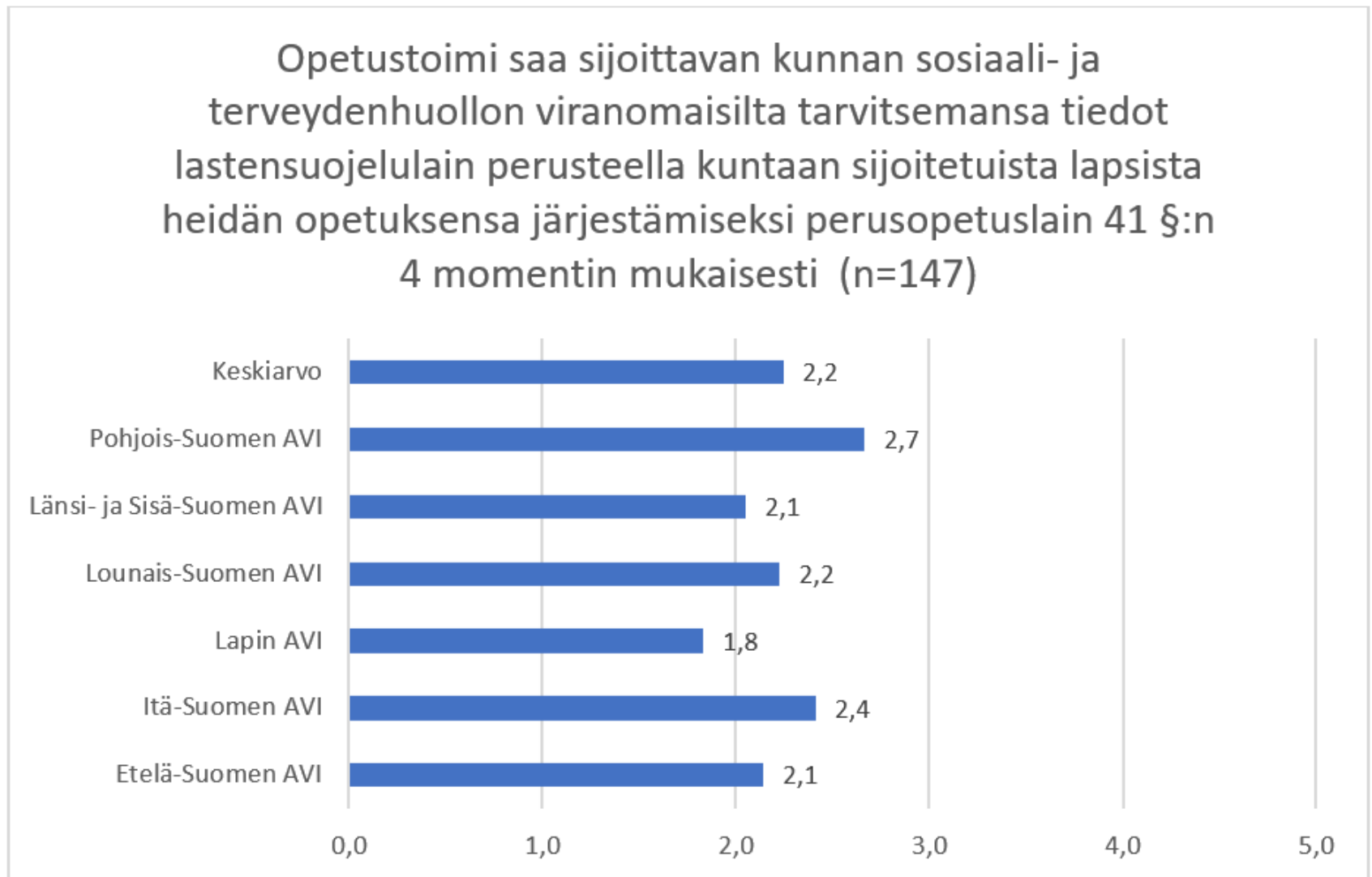
Pedagogisten asiakirjojen hyödyntäminen

- Kun opetuksen järjestäjä vaihtuu tehdään uusi **erityisen tuen päätös**.
- Uusi opetuksen järjestäjä ei voi suoraan käyttää vanhoja asiakirjoja, koska **oppilaan tilanne ja tuen järjestämismahdollisuudet täytyy arvioida ja suunnitella uudessa oppimisympäristössä**. Vanhoja asiakirjoja hyödynnetään uusien laatimisessa, jos ne ovat käytettävissä.
- Esimerkiksi edellisen opetuksen järjestäjän laatimaa pedagogista selvitystä ei voi sellaisenaan käyttää uuden erityisen tuen päätöksen perusteluna.

Opetustoimi saa sijoittavan kunnan opetusviranomaisilta tarvitsemansa tiedot lastensuojelulain perusteella kuntaan sijoitetuista lapsista heidän opetuksensa järjestämiseksi perusopetuslain 40 §:n 4 momentin mukaisesti (n=153)

Kunnan opetustoimen ja sijoittavan kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisten välinen tietojen vaihto saa asteikolla 1–5 keskiarvoksi 2,2. **Se on kaikkien esitettyjen väittämien heikoin arvo.**

Kuka voi opettaa?

Kuka opettaa

- Opetushallituksen lakimiehet: Lähtökohtaisesti **vain opettajan kelpoisuuden omaava opettaja voi toimia opettajana.**
- AVlen kyselyn mukaan 14 kunnan osalta **kunta on myös palkannut lastensuojelulaitokseen opettajan.** Palkatuilla opettajilla oli **pääsääntöisesti opettajan muodollinen kelpoisuus.**
- Muita sijoitettujen lasten opetuksen järjestämistapoja kunnilla on **vähäisessä määrin muun muassa koulunkäyntiohjaajan pitämä yksityisopetus tai lastensuojelulaitoksen kanssa järjestetty opetus.**

Kuka opettaa, Opetushallituksen lakimiehet:

- Kelpoisuusasetuksen 23 §:n nojalla **opettajaksi voidaan määrätä väliaikaisesti enintään vuoden ajaksi opetusta antamaan henkilö, jolla on riittävä koulutus ja tehtävän edellyttämä taito.** Yli puolen vuoden ajaksi ei-kelpoinen voidaan määrätä tehtävään sillä edellytyksellä, että kelpoisuusvaatimukset täyttäviä **ei ole saatavilla tai jos siihen on muu erityinen syy.**
- Jos ohjaajilla on riittävä koulutus ja tehtävän edellyttämä taito, heille voidaan antaa kelpoisuusasetuksen 23 §:n nojalla **määräys toimia opettajana (toimii viranhaltijana).**
- Lähtökohtaisesti kelpoisuutta vailla olevalla henkilöllä, joka on määrätty väliaikaisesti hoitamaan opettajan tehtävää, on **sama pedagoginen ja oikeudellinen vastuu kuin kelpoisella opettajalla.**

Muita huomioita

- Sijoitettujen lasten oikeus opetukseen ja nimenomaan yleisopetukseen ei toteudu. **Moni sijoitettu lapsi pärjäisi yleisopetuksessa** ja saisi siten mm. aineenopettajan antaman opetuksen ja erityisopettajan tuen.
- **Sijoitettuja opetetaan usein perusteettomasti pienryhmissä tai jopa kotiopetuksessa.**

Muita huomioita:

- Apulaisoikeusasiamies kiinnittää huomiota siihen, että **koulussa sovelletaan perusopetuslakia**, mikä tarkoittaa, että koulupäivän aikana käytettävissä on ainoastaan **perusopetuslain mukaiset kurinpitokeinot**.
- Muita huomioita:
- **Liikkumisen rajoitukset eivät voi estää opetukseen osallistumista**
- **Palaute kentältä:** *Sijoitettuja lapsia palkitaan ja rangaistaan opetukseen osallistumisen sallimisella. Jos käyttäytyy huonosti, ei pääse kouluun, ei ainakaan ”kylän kouluun”.*

Oppilaan tukeminen

- Perusopetuslaissa säädetty tuki
- Opiskeluhuollon palvelut

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Vuosiluokkiin sitomaton opetus ei ole yhteydessä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasoihin, vaan asiasta säädetään erillisissä säännöksissä.

Opetushallitus on muuttanut ja täydentänyt vuonna 2014 annettuja opetussuunnitelman perusteita tältä osin 24.4.2017, ja ne löytyvät seuraavasta linkistä:

http://www.oph.fi/download/182977_Muutosmaarays_perusopetus_ja_lisaopetus_OPH_866_2017.pdf

Vuosiluokkiin sitomatonta opetusta koskevaa tekstiä on useammassa kohtaa liitteessä olevaa täydennysmääräystä.

Muutokset ja täydennykset

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa

opetussuunnitelmassa opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut:

- Järjestetäänkö opetus tai osa siitä vuosiluokittain etenevänä vai vuosiluokkiin sitomattomasti etenevänä.

Vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen **käytöstä määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa.**

Mahdollisuudesta **tulee mainita** myös silloin, kun vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytetään yksittäisen oppilaan kohdalla.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

- **Kaikille** vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen osallistuville **tulee laatia opinto-ohjelma.**
- **Opetuksen järjestäjä päättää** paikallisessa opetussuunnitelmassa:
 - päätöksenteon periaatteet yksittäisen oppilaan kohdalla
 - oppilaalle laadittavan opinto-ohjelman rakenteen ja
 - sen laatimisen periaatteet.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

- Jos vuosiluokkiin sitomaton järjestely koskee koko koulua tai yksittäisiä oppilasryhmien opetuksen järjestämistä, **määritellään opintokokonaisuudet opetussuunnitelmassa.**
- Jos vuosiluokkiin sitomaton järjestely koskee vain **muutamia/yksittäisiä oppilaita**, voi määrittelyn tehdä opetussuunnitelman sijaan **kullekin oman opinto-ohjelman mukaan etenevälle oppilaalle.**

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

- Oppimäärä jaetaan vuosiluokkien sijaan opintokokonaisuuksiksi.
- Oppilas ei jää luokalleen mahdollisten hylättyjen tai puuttuvien suoritusten vuoksi.
- Opintokokonaisuudet suunnitellaan eri oppiaineille määriteltyjen tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

- Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytettäessä tuntijako sekä **oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt** määritellään opintokokonaisuuksittain.
- Opetussuunnitelmassa on määrättävä, **mitkä opintokokonaisuudet ovat pakollisia ja mitkä valinnaisia.**
- Näiden opintokokonaisuuksien **suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiselle** ao. oppiaineessa ja opinnoissa kokonaisuutena.
- Oppilaan opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista tulee seurata säännöllisesti.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

- Lukuvuoden päättyessä hän saa todistuksen hyväksytysti suorittamistaan opintokokonaisuuksista ja siirtyy seuraavalle luokalle jatkamaan opintojaan siitä, mihin ne edellisenä lukuvuonna jäivät.
- Tapauskohtaisesti tulee aina arvioida, sopiiko vuosiluokkiin sitomaton opetus oppilaan tilanteeseen.
- **Oppilaanopinto-ohjelmassa kuvataan** oppilaan opintojen tavoitteet, määritellään opintokokonaisuuksien suoritusjärjestys, aikataulu, ja mahdolliset erityistavoitteet.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

- Oppilas luetaan yhdeksännen vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hänen oppivelvollisuusikänsä täyttyy ja hän eroaa koulusta.
- Oppilas saa 9. luokan päätteeksi lukuvuositodistuksen, johon on merkitty hänen jo hyväksytysti suorittamansa opinnot ja arviot niistä. Oppilas jatkaa seuraavana lukuvuonna opintojaan 9. luokan oppilaana ja saa päättötodistuksen heti, kun perusopetuksen oppimäärä on kokonaisuudessaan hyväksytysti suoritettu.

Erityiset opetusjärjestelyt

(PoL 18 §)

Erityiset opetusjärjestelyt (PoL 18 §)

- **Ellei poikkeaminen ole tilapäinen tai vähäinen, tulee siitä aina tehdä päätös.**
- Kaikkien erityistä tukea saavien, sekä yleisen että pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien osalta päätös (PoL 18 §, Erityiset opetusjärjestelyt) tehdään osana erityisen tuen päätöstä. Tämän jälkeen HOJKSissa kuvataan konkreettisesti, miten oppilaan opiskelu toteutetaan käytännössä
- Muilla kuin erityistä tukea saavilla asiasta tulee tehdä erillinen hallintopäätös.
- Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa (Perusopetusasetus 5 § 1 mom.)

Erityiset opetusjärjestelyt (PoL 18 §)

- **Päätös harkitaan aina yksittäisen oppilaan tilanteen mukaan**
- Vapauttaminen oppiaineen oppimäärän opiskelusta ei ole mahdollista ilman ko. päätöstä. Päätös voidaan tehdä **vain oppilaan tilanteesta johtuvilla, laissa mainituilla syillä.**
- Jos vapauttaminen tehdään terveydentilaan liittyvien syiden perusteella, tulisi liitteenä olla **todistus lääkäriltä.**
- Jos oppilas on vapautettu kokonaan oppiaineen opiskelusta, ei hänelle anneta todistuserviointia ko. oppiaineessa.

Kun suorituksia puuttuu

Suorituksia ei ole kertynyt - Oppivelvollisuusikä täyttymässä tai oppilas on ikäistään huomattavasti alemmalla luokalla

- Oppilaalle tehdään päätös vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta > **Suoritukset eivät raukea**, eikä oppilas jää luokalleen.
- Oppilaalle voi harkita myös Pol 18 § mukaisen päätöksen tekemistä **erityisistä opetusjärjestelyistä**. Oppilas voitaisiin ko. päätöksellä vapauttaa joidenkin oppiaineiden opiskelusta. Tällöin hänelle ei anneta arviointia näistä. > Oppilaalle jää aikaa keskittyä avainoppiaineiden opiskeluun. **Käytettävä harkiten!**

Suorituksia ei ole kertynyt - Oppivelvollisuusikä täyttymässä tai oppilas on ikäistään huomattavasti alemmalla luokalla

- Vapauttamista ei tehdä sellaisista oppiaineista, joissa tieto on kumuloituvaa.
- Tulisi harkita, millaisia näyttöjäoppilas voi antaa osaamisestaan, jolloin hän voi saada hyväksytyn arvioinnin olematta tunneilla.

Suorituksia ei ole kertynyt - Oppivelvollisuusikä täyttymässä tai oppilas on ikäistään huomattavasti alemmalla luokalla

- Joskus esim. uuteen kouluun siirtyvä oppilas on jäänyt luokalleen. Hänellä on ollut hyväksyttyjä suorituksia useista oppiaineista, mutta ne ovat rauenneet. Tällöin voi harkita, voisiko näistä saada hyväksytyt arvioinnit antamalla näyttöjä.
- Kunta voi pitää oppilaan oppilaana vielä oppivelvollisuuden päätyttyäkin.
- Usein jatkaminen tutussa koulussa päiväoppilaana tai esimerkiksi osittain antamalla erilaisia näyttöjä on oppilaankin kannalta paras ratkaisu.